

Előfizetési feltételek:
helyben hához hord-
va vagy vidékre postán
küldve
Egész évre 6 frt — kr
Fél évre 3 frt — kr
Negyedévre 1 frt 50 kr

Hirdetések díja:
□ centiméterenként 3
kr. Kereskedők és gyá-
rosok külön árkedvez-
ményben részesülnek.
Bélyegdíj 30 kr.

Nyilttér sora 20 kr.

KÖZÉRDÉK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Szerkesztői iroda

és
kiadóhivatal:

CIRNER ÉS LINGNER
Főter 38. szám alatt,
hova egy a lap szelle-
mi részét illető köz-
lemények, mint az
előfizetések és
hirdetések bér-
mentesen küldendők.

Kéziratok nem adat-
nak vissza.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Előfizetési felhívás.

Midőn a „Közérdek“-et politikai lappá alakítottuk át, azt reméltük, hogy a hazai általános politikai közélet eleven fejlődést és haladást teremtő munkájából vehetjük ki első sorban a minket megillető részt. Alig kezdtünk azonban e nehéz, de lelkesítő feladathoz, azonnal észre kellett vennünk, hogy nekünk nemcsak munkálni, hanem ennél még fokozottabb erővel védeni is kell magunkat oly politikai és nemzetiségi irányelvek ellen, melyek — szerintünk — károsak, sőt veszedelmesek is lehetnek magyar állami és hazafias társadalmi szempontból.

Az olvasó közönség a lefolyt félév alatt elegendő bizonyosságot szerezhett arról, hogy mily munkaerőkkel és mily szellemben igyekeztünk teljesíteni felvállalt nehéz kötelességeinket. Így fogjuk jövőre is folytatni, sohase tévesztve szem elől a legfőbb célt: békés uton megnyerni a széthúzó elemeket a magyar állami eszmének.

E küzdelmünkben erőt a szabadság és igazság eszménye, bátorítást olvasó közönségünk hazafias támogatása nyújt.

Megújítjuk tehát lapunk előfizetési felhívását, kérve olvasóinkat, hogy a „Közérdek“-et támogatni és terjeszteni sziveskedjenek s e végből az új félévben előfizetéseiket lapunk kiadóhivatalához mielőbb küldjék be.

A „Közérdek“ szerkesztősége.

Előfizetési árak:

Egész évre	6 frt — kr.
Félévre	3 „ — „
Negyedévre	1 „ 50 „

A „Közérdek“ kiadóhivatala.

A tanügyi kongresszus.

(B.) A millennium évét nemcsak ünnepelésre, hanem a kulturális haladás érdekében tanulságos eszmecsere is felhasználni, kétségtelenül okos gondolat volt. Azon száz és egynehány kongresszus, melyet Budapesten tartanak, a szépet a hasznossal fűzi össze, melynek tagjai, a szoroson vett tanácskozási feladatok helyes megoldásán kívül, ha alkalom van rá, egyszersmind szorosabb, bensőbb összeköttetést igyekeznek létrehozni hazánk s a külföld között a ro-

konszenz igaz eredményeinek s az őszinte becsülés szives indulatainak felköltésével. Ezen gyűlések között mindnyájunkat különösen érdekel az országos tanügyi kongresszus, mely nemcsak az ötezerre menő tanfériak hatalmas tömegével, hanem a felvetett eszmék még hatalmasabb erejével ragadja meg a figyelmet. Negyvennyolc év előtt, a nemzeti szabadság kivívásának forrongása idejében, volt az első országos tanügyi kongresszus, melynek vezéreszményei akkor is a magyar génusz dicsőségét, fölényét kívánták szolgálni. És most, midőn oly sok mulasztást, oly tömérdek tennivalót, oly sok áldozatkövetelést tapasztalunk a tanügyi téren, most igazán sajnálhatjuk az elveszett drága időt, melyet a szabadságharc után következett sötét abszolutizmus rabolt el nemzetünk fejlődésétől; pedig 1868. óta nemcsak kétségtelen, hanem valóban meglepő is az óriási haladás, melyet országszerte tapasztalunk azon küzdelmek dacára, melyet részben a nemzetiségi és a felekezeti féltékenységgel, részben a közönyösséggel szemben kellett vívni s kell vívni még ma is.

Jól mondta Heinrich Gusztáv a tan-

TÁRCZA.

Elnöki megnyitó beszéd.

Az „alsófehérvármegyei orvos-gyógyszerész egyesület“-nek folyó hó 5-én Zalatnán tartott közgyűlésén elmondotta dr. Magyarai Károly.

Tisztelt orvos-gyógyszerész egyleti közgyűlés!

Maros-Ujvárt megtartott tavalyi vándorgyűlésünk értesítvén a gyulafehérvár—zalatnai keskenyvágnány vasút munkálatainak örvendetes haladásáról, elhatározta, hogy idei vándorgyűlésünket a kies fekvésű bányavárosban tartsuk meg. Itteni és a közeli vidéken lakó kartársaink és e város előkelő értelmiségének hálára kötelező szívessege lehetővé tette, hogy kitűzött célunkat igen élvezetes módon elérhettük, miért egyelőnk nevében a részünkre jutott magyar vendégszeretetért köszönetet mondok. Választásunk sok tekintetben mondható szerencsésnek. Sokan közülünk először szemlélhették az Ompoly völgyének mindig újabb és újabb festői képet nyújtó változatos panorámáját, lakosainak építési módját, viseletét, foglalkozását, e várost mivel, munkás, előre törekvő közönségével, a szemnek tetszetős lakályos épületeivel, gyors futású hegyi patakjaival; e várost, melynek jelentős, a római korba, vagy talán még azon is túl, a történet nélküli homályba visszanyúló múltját lépten-nyomon eszünkbe juttatják a

régmúlt idő köbe vésett emlékei. Azonban nemcsak ezért, hanem, mint Desdemónának a hős mór vezér, kedves nekünk e város az átélt szenvedésekért, melyeket annyi más magyar városként Zalatna is túlélt és szerencsésen leküzdött, hogy a romokból és pusztulásból megifjodva keljen ki, s keljen felnőtt halás nagy fiától is támogatva megint virágzó oáza legyen a mivelődésnek, a nemzeti haladásnak, a nemesítő polgári munkának, mintaképe a fejlődésben hátra maradt vidéknek. Most már értjük, hogy a koszorús német költőt, a gyulafehérvári tanárt Opitz Mártont mi vonzotta annyira Zalatnához, hogy elégtelen háborgó kedélye csak itt lelt megnyugvást, hol a természet pazar kézzel nyújtotta költői szárnyalásához a színgazdag képeket. De összejöttünk itt bányavidéki kartársainkkal is, kiket, itteni szóval élve, az országban lakó pályatársaktól nagy távolság és még nagyobb hegyek tartanak távol. Pedig bányavidéki kartársaink, eltekintve hozzájuk fűződő baráti viszonyainktól, orvostörténeti szempontból is érdekesekek reánk nézve, mert ha a jelek nem csalnak, az ő elődjeiket kutatva fogunk a legrégebb oly orvosokra bukanni, kiket társulatok, testületek, vagy hatóságok legkorábban alkalmaztak többé-kevésbé rendes díjazással. A nemes fémek, mint érték-mérő és mint fénytűzési cikkek, mindig nagy vonzerővel bírtak, de napfényre

hozataluk csak nehéz és veszélyes munka árán érhető el. Valószínű tehát, hogy amint a múlt század elején a nagy tudomány dr. Köleséri Sámuel az erdélyi fémhányászat felügyeletével volt megbízva, már előtte is alkalmazhattak a bányászattól jelentékeny bevételt élvező erdélyi fejedelmek vagy a bányászok társulatok orvosokat, kik a sérült vagy beteg bányászokat segélyben részesítsék. Ezen körülménynek tisztába hozatala igen kívánatos, és mivel ez irányban is foly a kutatás, s multunk emlékei épen napjainkban érdekelni is kezdik közönségünket: valószínűleg a felderítés nem soká várta magára. Egy Murator nevű magán orvosra bukkanom, ki a Báthori Zsigmond fejedeleme korában talán mint bérlő érdeklődött az aranybányászat iránt, de nem lehetett a jobb emberek közül való, mert a közhiedelem szerint megbízást kapott volna Mihály vajdától ezen fejedeleme megmérgezésére. A mivelődés iránya nálunk, mint a jelenben, úgy a multban is, nyugotról keletre terjedt; keletről jobbra csak a belpoklosságot, pestist és a kun, besenyő, tatár és török berohanásokat kaptuk. A Maros völgyét és ennek egyik jelentékeny pontját, Gyulafehérvárt világítja meg legelőbb a keresztény mivelődés derengő fénye; itt püspökség, káptalan s igen hihetően iskola is létesül, mint a vallás terjesztésének és megszüldésének legjobbjának eszköze. Az emberbaráti

ügyi kongresszust megnyitó elnöki beszédében, hogy kettős feladata van nemzetünknek és minden cél és teendő e kettős feladatban rejlik: európai állammá és nemzeté kell lennünk, de meg kell maradnunk magyaroknak; nem szabad soha és semmi téren elzárkózunk a külföldnek rohamos munkássága elől, de még a legdrágább kincset sem szabad a külföldtől átvennünk nemzeti jellemünk veszélyeztetésével. E tekintetben a munka oroszlanrészre az iskoláé.

Azon igazságot, hogy egységes és nemzeti, európai színvonalon álló állammá kell fejlődünk, vallja és hirdeti minden kis és nagy államférfi széles hazában; de ezek a szép elvek csak akkor érnek valamit, ha helyesen keresztülvitt intézményekben megvalósulnak, életet, testet nyernek. Hogy mégis mily messze vagyunk még e tekintetben a tanügyi téren, legegyszerűbben kitűnik azon tételből, melyeket Berzeviczy Albert, volt közoktatásügyi államtitkár, a képviselőház alelnöke állított fel igen érdekes nagy beszédében, mely a kongresszus tagjainak köztetszését méltán vívta ki.

Ezen tételek közül kiemeljük a következőket:

„A népiskolai törvény a maga egészében volna revisio alá veendő; e revisio alkalmával a tanítóképesítés állami bizottságokra ruházandó; a képezdek szervezete és tanrendszere a mai követelményeknek megfelelően szabályozandó s az állami ellenőrzés a hitfelekezetek és a községek közreműködésének megbénítása nélkül az iskolák ha-

zafias irányu működésének biztosítása szempontjából az államilag nem segélyezett iskolákban is hatályosabbá teendő.”

Nem tagadjuk, hogy ez a javaslat az eddigi állapotokkal szemben haladás volna, de kétségtelenül figyelemreméltó az a nézet is, mely a tapasztalatokra hivatkozva, a tanítóképezdeket az állam vezetése alá óhajtja vétetni, mert hiszen nem a tanítói képesítő vizsga a lényeges, hanem azon oktatás és — hangsúlyozzuk — azon nevelés, melyben a tanító-képezdek növendékei részesülnek; már pedig hogy ez nem mindenütt példás, különösen magyar nemzeti szempontból, száz meg száz példa mutatja.

Berzeviczy tételai közül kiemeljük a nőnevelés reformját illetőleg a következőket:

„A nők hivatási körének kiterjeszthetése céljából a nőképzés intézményei olyképp tetőzendők be, illetőleg egészítendők ki, hogy a női hivatás általános követelményeinek megfelelően, egyúttal azoknak, akik egyetemi tanulmányokra készülnek, az erre szükséges előképzettséget megadják.” Erre nézve a felső-leányiskolák szervezetének helyes fejlesztését hozza javaslatba oly módon, hogy azok hetedik és nyolcadik osztályában azok, kik egyetemre nem készülnek, az óráknak csupán egy részét hallgatván, mégis bizonyos magasabb irodalmi és természettudományi ismeretekre tehessenek szert; akik pedig egyetemre készülnek, azok a tanterv szerinti teljes előadásokat hallgatván, az egyetemen volnának a középiskolai érettségi vizs-

gálatnak megfelelő fölvételi vizsgának alávetendők.

A lelkész-képzés nagyfontosságú kérdését is fölvetette Berzeviczy, kijelentvén, hogy a felekezetek szabadságának és függetlenségének korlátozása nélkül is vannak követelmények, melyeket az állam szempontjából elő kell szabni, pd. az állam nyelvének bírása, melyet régibb törvényeink elő is írnak; de egyszersmind azt ajánlja, hogy az egyetemeken minden hitfelekezet részére hittani kart kell létesíteni, hogy a magasabb tudományos képzést, amennyiben egyes lelkészjelöltek óhajtánák, megnyerhessék.

Végül pedig, mit szintén üdvösnök tartunk, tekintettel a középiskolák tanárai között található számos fogyatékosságra, Berzeviczy a közép-foku iskolák tanárainak képzését szintén az egyetemekre bízta, de ezélszerű berendezésről lehetőleg minden egyetem mellett abban lakásos intézet, kiegészítő tanfolyamok és gyakorló iskolák létesítéséről kell gondoskodni.”

Adja Isten, hogy az országos tanügyi kongresszus tevékenysége gyakorlati kivitelben lasson üdvös eredményeket, még pedig néhány év alatt, mert azon jelenségek, melyeket a tanügy téren tapasztalunk, a gyors orvoslást nagyon is megkívánják.

Református egyházkerületi közgyűlés.

Csak az ártatlan jó lelkek híhatték, ilyenek pedig nagyon sokan voltak, hogy a Szász Domokos főtiszteletű püspök által a Bethlen-főiskola theológiája ellen megkez-

szereket nálunk is kórházakat, ápolókat (hospitalia, xenodochia) létesít, melyek eleinte inkább vendégszállók, szegények és szülők házaik voltak, mint betegek gyógyítását teljesítő kórházak. Ilyen már Szent István idejében fennállott, Szent Lázár xenodochiuma néven Esztergomban, s ilyent létesített ezen országszervező király Rómában és Jeruzsálemben az oda zárandó magyarok felsegítésére. Szében 1292-ben ajánlódok egy korábban is ily rendeltetésű házat a Szentlélekről nevezett kereszties vitézek rendjének, oly célból, hogy abban a rend a gyűjtött könyöradományokból szegényeket, betegeket, idegeneket és bénákat gyámolítson.

1295-ben Beszterczen, 1434-ben Gyulafehérvárt említnek ily kórházat. Ezekhez később főleg a pestis pusztításai miatt rendszeren a község szélén vagy azon kívül oly kórházak járultak, melyekben az ide helyezett betegek az egészséges lakosoktól elkülönítve gondozásban és némi gyógyításban részesültek. Ritkák voltak nálunk a kellő készült-ségt orvosok s a legregibb időben alig is lehettek; ezek teendőit papok, autodidacta sebészek, fürdősök, kuruzsoló vén asszonyok végezték. Apafi Mihályné Bornemisza Anna saját költségén kinyomatván Nadányi Jánosnak „Kerti dolgoknak leírása” című művecskéjét, ahhoz következő ajánlatot irt: „Kert ékességét s holmi betegeskedések ellen való jobb könyvet ennél

Magyarországon nem nyomtathattak volna, mivel az mi országunkban orvos-doktorok és patikák nem igen vannak.”

A mennyire a nekem hozzáférhető forrásokból kivehettem, Enyedi Adorján, Adrianus de Eneidino, erdélyi püspökhelyettes és János királynak, majd nejenek Izabellának udvari orvosa, a Segesvárt 1538-ban tartott hitvita egyik elnöke, és Brenner Márton, ki elebb pap volt, azután Szébenben 150 és 200 frttal díjazott városi orvos, — voltak az első kimutathatólag erdélyi születésű s kellő képzettséggel bíró orvosok, de ezek is működésük súlypontját inkább a papságra helyezték, épen mint a korábbi magyar királyok orvosai, kiket, ha urok tetszését megnyerték, csakhamar a jövedelmes nyitrai, veszprémi, vagy más püspöki széken látunk, ami nyugalmasabb, fényesebb és kevesebb felelősséggel járó állás volt, mint az orvosi. Hogy Erdélyben aránylag nem nagyon régi időben mily ritka volt az orvosi segély, tanúsítja Brassó város 1542-dik évbéli számadásának azon latin nyelvű feljegyzése, melyet könnyebb érthetőség kedvéért magyarul jegyzek ide: „Pál doktor úr és Gergely borbély Fehérvárra küldettek Statilius János püspök úrhoz, mivel betegeskedett. Adtam nekik 4 frt költséget. Volt velök 98 napon át egy szolga és 2 ló, ezek bére 13 frt 36 oszpora.” A beteg püspök azonban nem volt megmenthető; a 98 napon belül, t. i. április 8-án, meghalt. A nagy szerepet

játszott egyház-fejedelem János király legál-landóbb híve s kedvence és a párisi királyi udvarhoz küldött diplomatája rendszeren orvos nélkül szükködött, és ha beteg lett, Brassóból kellett orvost kérni, kit 3 hónapnál tovább tartott magánál. Gyakran megeseett, hogy a szebeni orvosnak és gyógyszerésznek kellett az udvarhoz Fehérvárra vagy valamely főúrhoz Vincze, Újvárra, vagy Enyedre kiszállni. Így pl. Zsigmond nevű szebeni gyógyszerész 1566-ban Békés Gaspár főúrhoz és később a fejedelmi szék veltársához Enyedre utazott, mivel ezen úr ekkor lakodalmát volt tartandó, s az előzékeny gyógyszerész a saját mesterségéhez tartozó dolgokon kívül czintálakat és tárgy-rokat is vitt, melyek a számos vendég ellátása céljából a szebeni tanácstól lettek használatra kikérve. Mert azon időben még a gyógyszerészek nemesak illatos füstölőt, hanem faklyát, gyertyát és befőtt gyümölcsöt is tartottak készletben vevőik kényelmére, amint ezt II. Ulászló királyunk gyógyszer-számlái is igazolják. Szébenben már a 15. század végén van említés téve gyógyszerészről, ki a várostól évi 6 frt szubvenziót húz, kinek számára olykor a város hozat Bécsből gyógyszert egyik-másik ismerős orvos közvetítése által; így a már fölebb említett Brunner dr. is tett a városnak ilyen szolgálatot Bécsben tartózkodása alkalmával.

A Báthoriak korában, kik közül István

deit, ritka szívóssággal és ügyes fufanggal vezetett harcnak nem lesz meg a kellő eredménye. Az az ember, aki először csak arra kért engedélyt, hogy legyen neki szabad egy Kolozsvártt felállítandó theológiára is gyűjteni, sokkal jobb számító volt, mint gr. Bethlen Géza és Zeyk József Bethlen-főiskolai főgondnokok, s az enyedi tanárok és barátaik nagy része, kik azt hitték, hogy nem árt meg a Bethlen-főiskolának, ha egy formális belháborút indítanak meg a kollégium kebelében, a püspök kedvéért pártolva egyszerű, kedves, ártatlan kis ideájának, egy kicsike kis püspöki theológiának felállítását a meglevő theologia rovására, hadd mérgeleljék szegény nehait dr. Kovács Ödön s a többi hozzá hasonló.

A főtiszteletű püspök ur sima és ravasz volt, amiut a bibliából tanulta. Megnyerte a nagy urakat, megnyergelte a kis embereket, reá paranczolt a félnékre és elriasztotta a neki nem tetszőket. Egy év előtt belement a tanárválasztásba is, csak állithassa fel a kolozsvári theológiát; a folyó év tavaszán már megjött az étvágya és egy tanárt sem akart engedélyezni; a f. hó 6-án megkezdett közgyűlésen aztán befejezte művét: lerombolta az évszázadok óta fennálló theologiai akadémiát 127 szavazattal 52 szavazattal szemben! Hogy a győzelmet erélyesen ki fogja zsákmányolni, az bizonyos; de ha azt hiszik a most győzelmek urak, hogy ezzel véglegesen elintézték dolgukat: nagyon csalatkozhatnak, mert ez az ügy nem csak kálvinista-ügy, akárhogy is erőlködjenek a magyarzatokkal; ezt az ügyet magáévá teszi minden elfogulatlan magyar ember s el fog jönni az idő, midőn nem Szász Domokos és püspöki pártjának szellem fog dominálni a református státusban, hanem az elfogulatlan, méltányos irányzat, mely megbecsüli a jogot, tiszteli a törvényt, nem erőszakkal diadalmaskodik és nem ront csak azért, hogy az ő ideálját lássa megtestesítve ideig-óráig.

Egyetlen közgyűlésre sem gyűltek össze

a tagok oly nagy számmal, mint ezuttal Mindkét párt tartott előértekezletet. A kolozsvári pártnak b. Kemény Kálmán v. b. t. tanácsos, volt főispán volt elnöke. Az értekezleten a püspök kijelentette, hogy nem igaz a hírlapoknak a börzejátékról szóló híre, szerinte „az egyházkerület effektív értékekkel konvertálási műveleteket végzett melyekből tekintélyes nyereségre tett szert. Ez nem börzejáték!” (Persze azt már nem mondta, hogy a vagyoni legnagyobb része az egyes egyházközségeké és más alapoké volt, melyeknek aztán nem jutott a tőke nyereségből azon ürügy alatt, hogy azoknak csak 5% évi jövedelem volt kikötve!)

A püspök ur úgy meghatotta ékesszólásának erejével a jelenlevőket, hogy b. Kemény Kálmán meghatva kérlette ne vegye szívére azt a sok csunya írka-firkát, ők bizalmat szavaznak neki.

Az enyedi párt is tartott értekezletet, melyen Zeyk Dániel főispán, főgondnok előterjesztette indítványát, melyben javaslatba hozta a közgyűlési tárgysorozat azon pontjának levételét, mely szerint a lelkesképzés jövőre egyedül a kolozsvári theologiai fakultásnál történjék s az enyedi theologiai tanári székek betöltése ne eszközöltessék. Az indítványt az értekezlet elfogadta s ügyük igazságába vetett hittel készültek a küzdelemre, ha nem is a győzelemre.

A közgyűlés első napja Szász Domokos püspök imájával kezdődött. Utána br. Bánffy Dezső miniszterelnök, mint legidősebb főgondnok, mondotta el elnöki beszédét, objektív tárgyalási modort kérve a közgyűléstől, mert a háborgó hullámoknak lecsillapultát csak ettől lehet remélni.

Az első debatte Kolozsvári Sándor, az igazgató tanács tagjának lemondását jelző bejelentésnél volt. Bartha Miklós orsz. képviselő ugyanis megkérdezte, hogy Kolozsvári, a ki teljesen egészséges, 30 évi működése után miért mondott le? (Tudni kell, hogy

Kolozsvári volt az igazgató tanácsnak a püspök távollétében elnöke s különben is eddig benső embere.) Azután gr. Kun Géza főgondnok lemondásánál szólaltak fel Réthy Lajos és Horváth Gyula, kik nem ohajtották a lemondás elfogadását. De a püspöki párt elfogadott minden lemondást, készletben lévén szolgálatkészebb embereik. Következett a püspöki jelentés, melynél br. Kemény Kálmán indítványt tett, hogy szavazzanak bizalmat a püspöknek s az igazgató tanácsnak, tekintve a sajtóban közölt személyi támadásokra. Bartha Miklós kijelenti, hogy kritizáló hírlapi cikkekkel szemben nem szokás bizalmat szavazni, de ha a bizalomnyilvánítás nem kapcsolódik össze az igazgató tanács részére indítványozott bizalomkérdéssel, akkor azon hírlapi támadással szemben, mely a közvagyoni törvénytelen kezelésével és sikkasztással vádolja, — maga részéről is bizalmat szavaz. Ezt el is fogadta a gyűlés. Az első nap délutánján mindjárt reá került a sor az enyedi theologia ügyére. Az igazgató tanács javaslata ellenében első sorban Zeyk Dániel főispán főgondnok állott fel; igazán nyugodt, tapintatos, meggyőző beszédben szólott ellene a javaslatnak.

Ez domináns kérdés, ugymond, mely pártokat alkotott és az óhajtott békét eme igazgató tanácsosi javaslat elfogadásánál létrehozni nem lehet.

Az enyedi kérdésnek nevezett kérdés nem enyedi, hanem erdélyi, református kérdés. Vajjon az enyedi főiskolának bolygatása nem lesz-e általánosan kihasznált precedens; vajjon a központi hatalom más iskolák alapjaira is nem fogja-e rátenni a kezét? (Zajos helyeslés). Enyed jogai 2¹/₂ század által és keresztül érintetlenek voltak és maradtak, s ha nem is volnának jogai, nem volna fejedelmi akarat, hát nem volna-e elég a fenntartásának eldöntéséhez maga a 2 és fél százados gyakorlat? (Igaz! úgy van.) Tavaly bizonyos megnyugvással egyhan-

Kristóf és Zsigmond teljesen elsajátította az olasz műveltséget, és kitűnően beszélt is e nyelvet, a hazai fiatalság a gyéren létező belöldi iskolákban nem nyerhetvén oly kiképzést, melyet a nálunk is terjedő renaissance, a közszolgálat és a hitújítás felett folyó, olykor elég éles küzdelmek igényeltek, tömegesen kereste fel a külföldi olasz és német egyetemeket. Ezek közül jeles kormányférfiak, törvénytudók, tanárok és lelkészek váltak s néhányan az orvosi pályára is adták magukat, mint Hunyadi Ferencz és Gyulai Pál, kik magas műveltségükkel más itt működő külföldi származású orvosok közül is kiváltak s nagy befolyásra és ennek révén magas hivatalos állásra tettek szert. De a tudománynak ezen kora virágzását elhervasztotta a Mihály vajda és Básta György ördöklő korszaka. E fiatal tanult nemzedék nagy része csatatereken vagy a vérpadon lelte halálát.

Csak a Bethlen Gábor és Rákóczy György legalább belháborútól ment korábban fordíthaták a mély belátású és a nemzet vezetésére képes fejedelmek az iskolák felé figyelmüket. De az orvosi pálya még mindig nem vonzotta eléggé a hazai fiatalságot. Bethlen Gábor mellett sokáig a külföldi Sculteti volt az udvari orvos, és utolsó betegségében, miután külföldi orvosok tanácsai sem segítettek baján, egy kassai kuruzlóval is tett próbát, de minden haszon nélkül, míg végnapjaiban egy János nevű ma-

gyar sebész kötözte vízkór okozta sebeit. II. Rákóczi György orvosi tanácsadója Basire Izsák, az angol születésű királyi gyóntató, később gyulafehérvári tanár volt. Később a külföldön is nagy tekintélynek elismert Párizs Pápai Ferencz enyedi tanár és a még zseniálisabb, de tragikus végű Köleséri Sámuel korukban irodalmilag is művelt és nagy tevékenységű ünnepelt orvosok voltak, de, legalább a magyarok közt, kevés kartársuk volt. Bethlen Miklós emliti emlékirataiban, hogy a Debreczen és Nagy-Kálló között táborozó erdélyi hadseregnek jóformán ő, a tanácsur, volt a tábori orvosa. Magával hordott patika-ládájában ribiszke, citrom és rózsaszirup, keserű só és salétrom volt készletben; amikor a táborban vérhas ütött ki, a magaféle uri rendnek a kénsav és a szirupok használtak legtöbbit, míg a községnél vagyis a közrendű embereknél a s ü l t e s e r m a k k o t próbálta haszonnal. Egyébiránt, mint a korra nézve jellegzőt, megemlítem, hogy e külföldi egyetemeken is megfordult, egyébként igen tanult és világos eszű államférfi, midőn neje utolsó betegségében tévengett és iélrebeszél, a beteghez meghívott dr. Párizs Pápai Ferenczcel abban állapodott meg, hogy e jelenségben okvetlen az ördög is játszik valamelyes szerepet.

Daczára, hogy Mária Terézia helyes egészségügyi felfogástól vezérelt kormánya erélyesen hozzalátott a mindenféle eláradott ba-

jok orvoslásához s hazai egyetem felállítására és a hazai oktatásügy szervezése által a közművelődésnek hatalmas lendületet adott, mi csak a mult század vége felé jutottunk oda, hogy törvényhatóságaink reudesen díjazott orvosokkal láttassanak el. Vármegyénkben dr. Vásárhelyi Sámuel volt az első vármegyei főorvos, kinek két sebészszel az egész vármegye egészségügyét ellátni és intézni kellett volna. Utána dr. Váradi Sámuel következett, kinek orvosi rendünk iránti érdekeit már méltatta két ízben dr. Winkler kartárs két szakülésünkön.

De már talán tulságosan is visszaéltem a tisztelt kartársak és az ügyeink iránt érdeklődő hallgatónk figyelmével. Czéлом volt e vázlatos szemelvényekkel néhány vonást feltüntetni hazánk orvosi és gyógyszerészi rendjének multjából, mely magában sem érdek nélküli; legalább reánk, e szakmák művelőire, jelen helyzetünknek megértésére és jövő feladatainknak kitzzésére, multunknak minél tüzetesebb felderítése majdnem nélkülözhetetlen.

És ezzel megköszönve a szives figyelmet és azon nagybecstű érdeklődést, melylyel első sorban Lukács Béla ő nagyméltósága és vele együtt a tisztelt közönség az alsó-ferhérvármegyei orvos-gyógyszerész-egyletet megtisztelte, idei vándorgyűlésünket megnyitom.

gulag fogadták el az igazg. tanács egy konciliáns javaslatát, mely a kolozsvári és enyedi theologia parallelumát biztosította, melylyel a mostani ig. tanácsi javaslat teljesen ellenkezik. Egy év alatt jöttek arra a gondolatra, szoktak hozzá ahhoz a gondolathoz, hogy a papképzés egységessé tételére egy könnyelműséget kövessünk el.

Abban az esetben, ha a boldogulás azt követelné, hogy az egész Bethlen-kollégium megszűnjék, akkor elfogadná, mert *salus reipublicae suprema lex esto*, elfogadná, de ezt a közérdek nem követeli.

Ő egykor nem tartotta szükségesnek a kolozsvári theológiát, mert az nem volt elsőrendű kérdés, és azt hitte, ha a papképzés nem jó, akkor nem egy új intézetet kell alapítani, hanem a régit kell fejleszteni; most ő örömmel látja a kolozsvári theológiát, annak fejlődését, de azért az enyediének nem kell, nem szabad elpusztulnia, hanem vegyék fel mindketten egymással a nemes versenyt.

Ő nagy politikai hibának tartja a magyar kis központoknak a megbuktatását (Igaz! Ugy van!) Elég erővel rendelkeznek Kolozsvár, Nagy-Enyed azonban nem, és szüksége van minden intézményük számára, nem szabad egy nagy területétől megfosztani.

Döntőn mindenki meggyőződése szerint. De tartsák szem előtt, hogy 1896., a millenium alkalmából, elszigetelten lesz csak az erdélyi egyházkerület, mely akkor, midőn a nemzet alkot és erősít, egyedül rombol. (Hosszan tartó taps és éljenzés.)

Nem fogadja el az igazgató tanács indítványát és hasonlóra kéri a közgyűlést és a következő indítványt teszi:

Az igazgató tanácsnak a közgyűlési tárgysorozat f. h. pontjában fölvetett előterjesztését illetőleg, tekintettel arra, hogy a jelen közgyűlés tárgysorozatába az f. h. pont alatt fölvetett és a közgyűlésre szóló meghívóval együtt szétosztott 1510—896 iktatói számmal ellátott előterjesztés, a lelkészi képzés egységes szellemben való fejlesztését elősegítendő, határozati javaslatban kimondani kívánja, hogy az egyházkerületi közgyűlés a lelkészképzést jövőre egyedül a kolozsvári evangélikus-református theologiai fakultáshoz köti és ennél fogva a nagyenyedi theologiai akadémiánál a tanári állások betöltését célszerűnek és így szükségesnek nem tartja;

miután egy ilyen határozatnak a kimondása szükségképp a nagyenyedi Bethlen-kollégium vagyoni, szervezeti és szellemi integritásának megbontását célozza, melyet a nagy fejedelem alapító levele és a törvényhozás végérvényesen megállapítottak és melyet bármely részben megbontani az egyházkerület nem hogy jogosítva lenne, de ellenkezőleg, azt törvényesen megállapított szervezetében sértetlenül fentartani s a haladó kor kívánalmainak megfelelőleg fejleszteni az egyházkerületnek törvényszabta kötelessége;

ezeknél fogva indítványozom, hogy a közgyűlés az igazgató tanács 1510—1890. száma előterjesztésének a kolozsvári theologiai intézet ünnepélyes felavatásáról szóló részét tudomásul vévén, az előterjesztésnek a lelkészképzés egységes

szellemben való fejlesztése érdekében tett, a Bethlen kollégium alapítólevele és törvényhozásilag biztosított jogaiba ütköző és egyházunk intézménye állandóságát megingató határozati javaslatát a napirendről vegye le és a nagyenyedi theologiai akadémiának üresedésben levő három tanári állására a választást rendelje el, illetőleg a kandidáló bizottságot utasítsa, hogy a beérkezett pályázati folyamodványok alapját, a kandidálást, haladéktalanul ejtse meg és annak eredményét oly időben jelentse be, hogy a mostani gyűlésen a két gimnáziumi tanácsok betöltésével egyidejűleg a nagyenyedi theologiai tanárok is megválasszassanak.

Hosszas, őszinte helyeslés és zugó taps hangzott fel az egyszerű, de mesterkéletlenül előadott beszédre, melynek hatását Gyarmathy Zsigmond, a következő szónok, nem tudta meggyengíteni.

Horváth Gyula nem tartja helyesnek azon felfogást, hogy itt már kapacitációról szó nem lehet, hogy itt mindenki kész nézetet jön ide; hiszen miért vannak akkor a világon a parlamentek? Az egyházkerület nem temetheti el az enyedi theológiát, mert az enyedi collegium folytatni akarja a maga munkáját. A verseny a két intézet között fenntartandó és ezért Zeyk indítványát fogadja el, mert nem áll ellentétben a törvényvel. Dósa Elek szerint az egyházkerület létérdeke kívánja a kolozsvári theológiát. Fogarasi Albert az érvek egész tömegével, Kovács Albert eles elméjének erejével pártolták Zeyk Dániel indítványát, mire a gyűlés folytatása másnapra maradt, melyen először Csató alispán, főgondnok fejtegette ki, hogy az alkotmányos jogokat tisztelni, a törvényt respektálni kell.

Utána Szász D püspök állott fel és már sokszor hallott áhitatos modorban kijelenti, hogy hála és kegyelet fűzi a nagyenyedi kollégiumhoz és városhoz. De ezt is elnyomja, mert nem az érzelmi részeknek, hanem az egész magyar protestánsizmus érdekeinek kell a vitát dominálni. Vádolják, hogy ő ellensége a Bethlen-kollégiumnak, de ezeknek a vádaknak lélektani indokai a vádolók személyében rejlik, kik az elv képviselőinek lehetlenné tételével az elvet is eltemetni vélik. Ő nem ellensége a Bethlen-kollégiumnak, mert annak érdeke mindig szívének fektűt, mint főfelügyelőnek, de éppen mint ilyen, belátta, hogy nem bír elég anyagi erővel a theológiához, és az ő indítványára jött ott létre a konviktus és az ő kontemplálására nyerte a központi segílyt. A kolozsvári theologia alapjából fedezték az ottani tanárok fizetését.

Ő Nagy-Enyeden született, atyja ott szolgált és az emlékek nem halványultak el benne.

1874-ben ő vetette fel a kérdést, hogy a papképzést magasabbra kell emelni, nagy tanulmányozás után, mely alkalommal visszament a Bethlen-kollégium alapításáig

Szó sem volt törekvéseimben a fejedelmi akarat megváltoztatásáról és merényletről. Mert hiszen egyetlen egy intézkedés sincsen, melylyel ezen donaciók alakja, mikéntje determinálva lenne.

Bethlen Gábor Gyulafehérvárra gyűjtötte össze a tudós tanárokat, Nagy-

Enyed neve a fundatióban elő sem fordul. A fejedelmi tanács nemcsak a törvényeket hozta (sic!), hanem a protestáns anyaszentegyház igazgatását is végezte, melyet a supremum consistorium folytatott s a melynek általános kormányzásába a permanens consistorium illeszkedett.

A zsinati rendszer megszüntetésével az előbbi kettő helyébe az egyházkerületi közgyűlés és az igazgató tanács lépett.

Az Ő Felsége által szentesített törvényekben biztosítva van az egyházkerületi közgyűlésnek a régi supr. cons. jogköre, mely felfogás eddig nem is volt megtámadva.

Nincs itt arról szó, hogy egy 2 százados intézmény elrontassék. A 40-es évek vezérférfiai is azt az elvet vallották, hogy a lelkészképzés eredeti decentralizált alakját megszüntetve, a theologiai tanárokat egy helyre kell a sok kollégiumokból dislocálni. Ekkor még nem beszélt senki merényletről.

A lelkészképzés Kolozsvárra hozatott és Bethlen-fundációból finanszíroztatott.

Később, midőn a lelkészképzést Enyedre kívánták helyezni, Kemény Ferencz, Bodola, Nagy Péter a mellett küzdöttek, hogy a lelkészképzésnek Kolozsvárt kell történni, a kolozsvári kollégium és a Bethlen-alapítvány terhére.

Az akkori ellenzék győzött, de nem vonta kétségbe a konzistorium beavatkozási jogát. Az alapítónak csak célját kell nézni, nem alkalmazási helyét.

Kovács Albert fenyegetett a felsőbb fórumok intervenciójával. Hát önkormányzati jogainkba avatkozni nem lehet. Az erdélyi egyházkerület autonómiaja különbözik a magyarországi testvérekétől, mert az erdélyi egyház törvényeket hoz, amit tehát határoz, az az erdélyi ev. ref. kerület akarata és azt nem efemer többség hozza. A mig ő szólni tud, a támadásokra mosolylyal felel, mert ő a kerület autonómiájának integritását megvédi.

Bartha Miklós állott fel nyomban a beszéd után s fényes szónoklatban mutatta ki a püspöki érvek jogi alapjának tarthatatlanságát és veszélyes voltát, mert az egyházkerületi gyűlésnek csak ellenőrzési joga van, de a javaslat szerinti intézkedési joga nincsen.

Bejelentették a választásokat, mely szerint főgondnok lesz br. Kemény Kálmán és Simó Lajos (89 szavazattal Zeyk Dániel 69 szavazata ellenében), megválasztották továbbá az igazgató tanácsot, fegyelmi bíróságot.

Délután folyt az igazgató gyűlés és 127 szavazattal 52 ellenében kimondták, hogy a Bethlen collegiumnak az alapító fejedelem rendelkezésével szemben nem lesz theologiaja.

Az alsófehérmegyei orvos-gyógyszerész-egylet vándorgyűlése.

A gyulafehérvár—zalathnai vasut megnévtása által lehetővé vált egyletünk 5-ik vándorgyűlését a kies fekvésű Zalathnán tartani meg f. hó 5-én.

A vasut szép völgyben 36 kilométer hosszában alig emelkedik 200 métert, átlag tehát felszázalékot; minden községnél 1, Gyulafehérvárt 2 állomás van, melyeken 8—10 percnyi idő engedtetik a kényelmes le- és felszállásra, szomjas és éhes utasok

vágyai azonban sehoh sem elégtetnek ki, miért a szép sziklák, például a négy nővér (négyes iker sziklák), a tündérvár kárpótolnak.

A nagyszámú utas részére Gyulafehérvárt még egy személy-kocsit csatolnak a vonat-hoz, melyben vidám adomázás közt utazik a társaság, Sárdon új tagokkal szaporodva Csuka D. főszolgabíró és Dobozi járás-orvos által. Preszákán dr. Szontagh bánya-főorvos jó előnkbe Bőjthe szolgabíróval és az elszállásolást Zalathnára érkezünkig mindenkinek megelégedésére elrendezik. A zalathnai állomáson pedig kedves házi gazdáink várnak reánk, és hogy időt ne vesztegessünk, csatlakoznak hozzánk az állomás mellett fekvő vegyipari gyár megsemlélésére; itt a zúporban levő kevés arany és ezüstön kívül ként, szén-kénegét, vasgálicot, kén-savat termelnek állami kezelésben. A főmémők érdekes magyarázata alatt feljűlnak emléktűnkben az anorganikus kémia emlékei, összes érzekeinket foglalkoztatva.

Érdekes, hogy a zúdaport a kemenczékben fűtés nélkül ég tovább és adja a vegy-folyamatokhoz a szükséges meleget kéntartalmánál fogva, az elégett ként pedig a világért sem bocsátják ki a kéményen, hanem lefogják és kénsavvá vagy tiszta kénné dolgozzák fel, melyekből aztán a kénsavas vas, mint vasgálic, óriási medenczékben jégezittetik ki ólom-lemezeken; a vasut mellett pedig a szén-kéneg gyártatik izzó szénen átvezetése által a kénegzőknek.

Szállásainkat fölkeresve, érezzük, hogy eljött a vacsora ideje; sietünk tehát a takarékpénztár emeletes házában földszintjén levő vendéglőbe, hol már várják a terített asztalok Aeskulap fiait és az igazán városi jellegű Zalathna intelligenciáját.

Zalathnának 3369 lakója van, kik közül 723 magyar; határa 12.210 hold; népesebb Verespataknál, sőt Abrudbányánál is, de magyarsága kisebb számú (Verespataké 1452, Abrudbányáé 1149); emelkedőben sok új, többnyire emeletes háza van; utcarendezése is megkezdődött és térvben van egy korzó-utca kőpadokkal és feltöltendő 2 utca-sorral. Ezen a piacnál kiágazó szép utca felső részén lakik Lukács Béla volt kereskedelmi miniszter, szép rózsás kerttel körülvett házában kipihenve államférfiúi működése nehéz fáradságait szelleműs neje-nek és gyermekeinek kedves társaságában.

A vacsorán Dologh nyugalmazott és Kós tényleges bányatanácsosok és Oelberg bányakapitány is részt vettek és a sok jó kívánságnak csak az éjfel felé közeledő idő vehetett véget.

Az új, nagymási utca reggel 7 órakor, a gyöngye permete daczára, az éjfel előtt lepihent társaságból 4 kocsira való vendég indult Bőjthe szolgabíró kauluzolása mellett.

Az érdekes ut legnehezebb pontján pompásan kanyargó szerpentinek tetején emlékoszlop 3 oldalán van megörökítve a király, a miniszterek és mérnökök neve. Ez utat Lukács Bélának köszönheti vármegyénk és Hunyadvármegye, az ut tervezete pedig a mi Albert Ivánunk mérnöki tehetségét és alkotó képességét dicséri.

Visszatérve, az arany-beváltó hivatalt és kőcsiszoló szak-ipariskolát tekintettük meg, mely méltán meglepett szép haladásával, és 10 órakor a vándor-szakülést utóbb nevezett iskola szép helyiségében tartottuk meg.

A gyűlésen mint vendégek jelen voltak: Lukács Béla volt kereskedelmi miniszter, Török Bertalan, Uray László, Oelberg Gusz-

táv, Csuka Domokos, Makovicska Ottó, Alexi, Bőjthe Kálmán, továbbá mint egyleti tagok dr. Magyar Károly elnökléte alatt: Dr. Bocz József, Boér Jenő, Nagy Károly, Török Gábor, Szontagh, Winkler, Fenyő, Dobozi, Reich orvos-tudorok.

Dr. Magyar Károly érdekes megnyitó beszédét a gyűlés eljenzéssel fogadta. Egész terjedelmében lapunk más helyén közöljük.

Dr. Bocz József előadó „Kóros elme és bűnös akarat“ czimen nagyobb szabású, rendkívül érdekes tanulmányának első részét is az idő kimértsége miatt csak kivonatossan közölte feszült figyelem között.

Megemlékezett annak káros következményeiről, hogy az elme-gyógyászat hallgatása az egyetemen nem kötelező, továbbá a gyám- és büntető törvény ide vonatkozó meghatározásainak hiányairól

Az elme-gyógyászat az ó-korban ismeretlen volt, a közép-korban az elmebetegét ördögösnek tartották és esetleg máglyára hurcolták; a tudományos elme-gyógyászat az utolsó pár évtized tüzetes buvárlatainak eredménye. Az elme-gyógyászat az agyműködés kórtana.

A belgyógyászatból különült el és némely részei átmeneti viszonyban állanak vele. Az agy érzéseket fogad be és mozgásokat indít. Emlékképeket alkot az agy-üreg felületén. Azonban az érzés, mozgás és emlékezet hiányosságai mint góczytünetek ma is a belgyógyászat körébe tartoznak.

Az elmekórok székhelye a társ-rendszer (assotiationssystem) azon pályák, melyek az érzések alapján mozgásokat indítanak. Az aphorianak egy érdekes esete után néhány elmebajt ismertet: a vesaniát és paranoiát; értekezésének folytatásában a szabad akaratról ígér bővebb előadást.

Dr. Bocz után dr. Fenyő Ármán honvéd-egredorvos ült az előadói helyre és egy dr. Winklerrel végzett „Ovariectomia“ gyógyult esetét ismerteti, kiemelve a sebészeti eljárásoknak a gőzfertőtlenítés alkalmazása óta elért rendkívüli haladását; előadása után a szomszéd-szobában bemutatta az orvosoknak az operált beteget és annak távozása után a hasürből eltávolított emberfejnji daganatot (ovarium sarcoma).

Végül dr. Winkler Albert érkezett „Poliklinikai egyesület a vidéken“ czim alatt a szegény-beteg-orvoslás kiterjesztéséről társadalmi uton, mely ügynek megfontolása végett bizottság küldetett ki Török B., Uray László, dr. Boér, dr. Bocz, dr. Farnos, dr. Winkler tagokból.

Dr. Nagy Károly Abrudbányára híván meg a jövő évi vándor-szakülést, indítványa eljenzéssel fogadtatott el.

A szakülés végeztével az egylet nevében, elnökének vezetése alatt, küldöttség tisztelgett a gyűlés ideje alatt éppen haza érkezett nagymü Lukács László pénzügyminiszter urnál, vármegyénk egyik büszkeségénél, kinek oly sokat köszönhet, ki ferasztó államférfiúi gondjai közben pihenni tért haza pár napra kedves családja körébe Bécsből, illetőleg a fő- és székvárosból; a küldöttséget ő exellentiaja és a kegyelmes asszony szívesen és előzékenyen fogadták.

Ezután Lukács Béla ő exellentiajának köszönte meg a küldöttség a szakülésen való részvételét tanúsított érdeklődését.

Szontagh Adolf fáradhatatlan zalathnai kartársunk hívta meg az egész társaságot ebédre, mely a kedves háziasszonyt dicsérte.

Lukács Béla, mint Zalathna „egyszerű polgára“, dr. Boér Jenő, Magyar Károly,

Török Bertalan és Winkler Albert moudtak prózaban és versben sikerült tósztokat a házigazdára és kedves nejeire, az egyletre és elnökére, Lukács Bélára és Török Bertalanra.

Az igazán kedélyes perczek oly gyorsan teltek el, hogy már a fekete kávét nem élvezhettük, a vasúti menetrend indulást parancsolt, így boszulván meg magát az, hogy az ebédhez felőrai késéssel érkezünk oly kedves körből, melytől alig tudunk megválni.

Volt az uton aztán adomázás, hogy a társaság legkomolyabb férfja is könyeket ejtett a nevetés miatt.

A 30 órára terjedő kirándulás oly sikerült volt, hogy az előző 4 nyári kirándulás mindenikét felülmulta, pedig azok is kitűnők voltak és csak elmaradt, kötelességeik által akadályozott kartársainkat sajnáljuk, hogy a tanulságos és kellemes vándorgyűlésen részt nem vehettek.

A rendezők és házigazdák pedig fogadják a távolból is szíves fáradságuk és vendégszeretetükért ez emléksorokat köszönetül.

Referens.

Vegyes hírek.

— **Mindazon tisztelt olvasóinkat, akik a következő évnegyedre még elő nem fizettek, tisztelettel kérjük előfizetésük mielőbbi megújítására, hogy lapunk szétküldése akadályt ne szenvedjen.**

— **Gyászrovat.** Dr. Farnos Árpád, a-fehérvármegyei tisztb. főorvos, kórházi orvos, lapunk munkatársát, súlyos csapás érte: nagyanyja özv. id. Zilahi Farnos Elekné szűl. Árkosi Benkő Mária, övéinek legnagyobb szeretettel párosult, leggondosabb ápolása daczára, f. hó 6-án d. e. elhunyt. Temetése városunk közönségének tömeges részvétele mellett f. hó 8-án d. u. 4 órakor volt. Az egyházi szertartás után az elhunyt földi maradványai a maroskoppándi sirkertbe szállítottak el. A család a következő gyászjelentést adta ki: „Dr. Farnos Dezső, sepsiszentgyörgyi Székely-Mikó kollégiumi tanár, neje: Gáspár Jolán, gyermekeikkel; dr. Farnos Árpád Alsófehérvármegyei tisztb. főorvosa, kórházi orvos, neje: Polyánszky Olga, gyermekeikkel; Farnos László, államvasuti gépész-mérnök, neje: Polyánszky Bella; Benkő Zsigmond; Benkő Ágnes; Pap Ágnes özv. ifj. Farnos Elekné; Benkő Ilona, Ákos és Kálmán; Zakariás Róza özv. Finna Istvánné gyermekeivel; Madaras Veron Géczy Béláné férjével és gyermekeivel; fájdalommal adják hírül, hogy a szerető nagyanya, szépanya, testvér, anyós és nagynéne özv. id. Zilahi Farnos Elekné született Árkosi Benkő Mária e hó 6-án d. e. 9 órakor életének 79-ik, özvegyiségének 62-ik évében, nehéz, de megnyugvással viselt betegség után elhunyt. A jó Isten esztendőnek tizedeinek hosszú sorával ajándékozta vala meg őt, hogy a koronként reá mért megpróbáltatásokat unokák, testvérek gyöngéd szeretetével és szépunokák boldogító zsongásával feledtesse. Aki övéit mindég szeretetre tanította, annak emléke mindenha áldott. Hült teteme e hó 8-án d. u. 4 órakor az ev. ref. egyház szertartása szerint, dr. Farnos Árpád lakásánál tartandó rövid ima után a maroskoppándi sirkertbe fog szállíttatni. Nyugodjanak porai bekén! N.-Enyed, 1896. július hó 6-án.“

— **Enyedi diákok a kiállításon.** A nyári szünet alatt a Bethlen-kollégium főgimnáziumi tanulóiból nagyobb csoport fogja meglátogatni a millennaris kiállítást és a

főváros nevezetesebb látivalóit. A jelentkezett tanulók száma eddig meghaladja a huszat, kikhez még bizonyára számosan fognak csatlakozni az indulás idejéig. Az együttes indulás aug. hó 20. táján lesz. A fölmenő tanulókat Szilágyi Gyula főgimnáziumi igazgató és Kiss Pál helyettes tanár fogják kalauzolni.

— **Szőlősgazdáink megnyugtató-sára.** Koszorus költőnk Jókainak a lapokban közölt vészkiáltása folytán többen kérdezősködtek nálam az új szőlősapásnak, az ugynevezett „szőlómoly“-nak mivolta felől. Mivel többen lehetnek még, kiket ezen hír aggodalommal tölt el, czélszerűnek látom a t. érdeklődő szőlősgazda-közönség megnyugtatóására tudatni, hogy ezen „Tortrix uvana“ vagy „Cochylis ambiguella“, szőlómoly néven ismeretes kis lepke, melynek első generációja, illetve álcája, vagyis kis hernyója a szőlő virágát, második generációja pedig a zöld bogókat támadja meg, nálunk már évek óta s évente előfordul, de eddigelé oly kis mértékben, hogy az általa okozott kár észre sem volt vehető, miért is szükségtelennek tartottam erre s az ellene való védekezésre a közönség figyelmét eddig felhívni; de azért jól teszi minden szőlősgazda, ha jövőre nagyobb figyelemmel kíséri e kártékonyvá válható rovar szaporodását, hogy esetleg a nagyobb károsodásnak elejét vehessük. M ó r á g y i.

— **Sertésvész és sertésorbáncz.** Alsó-Fehérvármegye Szász-Csanád községében a sertésvész, Torda-Aranyosvármegye Torockó-Szent-György községében a sertésorbáncz lépett föl járványszerűleg, miért is mindkét községben a sertésállomány zár alá vétetett.

— **Bucsuzó.** Mindazon ismerőseim és barátainak, kiktől az idő rövidsége miatt — Selmezcire történt áthelyeztetésem folytán — el nem bucsuzhattam, ez uton mondom „Isten hozzád“-ot, kérvén mindnyájokat, tartsanak meg jó emlékekben. Maros-Ujvár, 1896. július 9-én. Ábrahám Győző.

— **Szerkesztőváltás.** A Tordán megjelenő „Aranyosvidék“ szerkesztőt cserélt. Eddigi szerkesztője, Borbély György tanár eltávozik Tordáról új állomáshelyére, Zala-Egerszegre, és a lap szerkesztését a jövő hónaptól fogva Nagy Albert megyei főszámvéve veszi át. Szerencsét kívánunk az új kollégának misziója teljesítéséhez.

— **Felhívás** a mélyen tisztelt földbirtokos és bérlő urakhoz, valamint a gazdatiszti és erdőtiszti karhoz! A magyar gazdatisztek és erdőtisztek országos egyesületének ugy a múlt évben április 15-én, mint a folyó évben május 10-én tartott közgyűlése elhatározta, hogy az ezredéves ünnepély alkalmából egyesületünk Budapesten, f. é. szeptember 25-én d. u. a II. magyar gazdatiszti kongresszust tartsa meg. Ezen kongresszusi küldöttséget Darányi Ignác földm. m. kir. miniszter ur volt kegyes elfogadni. A kongresszuson csak két kérdés vétetik tárgyalás alá, u. m.: 1. a gazdatiszti kvalifikáció megállapítása, 2. a szolgálatadók és gazdasági alkalmazottak közötti jogviszony törvény útján való szabályozása. Mindkét kérdésre megfelelő szakelődások tartatnak s a határozati javaslatok a kongresszust megelőzőleg a kongresszusra jelentkező tagoknak meg fognak küldetni. A II-ik magyar gazdatiszti kongresszuson részt vehet minden magyar földbirtokos, földbérlő, gazdatiszt és erdőtiszt, valamint a mezőgazdasági ügyek iránt érdeklődő bármely magyar honpolgár,

ki e szándékát a gazdatiszti kongresszust rendező bizottságnak legkésőbb szeptember 1-ig bejelenti és a megállapított részvételi díjat e határidőig beküldi. A t. gazdatiszt urakat kérjük, hogy a kongresszus napirendjére fölvetett kérdéseket előzetes megbeszélés tárgyává tegyék s nézeteiket, véleményeiket, bárha azokat hírlapilag is közzé tették, még a rendező bizottsággal közölni sziveskedjenek. E kongresszuson résztvevők a vasuti utazásnál azon kedvezményben részesülnek, hogy az iroda által megszerezhető igazolvány alapján III-ad osztályu jeggyel II-od osztályon, II-od osztályu jeggyel I-ső osztályon utazhatnak. Szintén az iroda közvetítésével 5 drb kiállítási belépő jegyet kaphatnak 1 frt o. é. árban. Az elszállásolást illetőleg az iroda, megkeresésre, szívesen közvetít olcsó és megfelelő lakást. A II. magyar gazdatiszti kongresszust illető minden közleményt vagy megkeresést „A magyar gazdatiszti kongresszust rendező bizottsághoz Budapest, IX. Lónyay-utca, 7. sz.“ alá kérjük küldeni.

— **Pöstyén fürdőből** jelenti tudósítónk: A híres pöstyéni gyógyfürdőnek újra fejedelmi vendége van. A Orleansok királyi házának egyik hercege érkezett oda e napokban nagyobb kísérettel. Ugyancsak ott időzik a híres angol író n. sz. J. A. Owen-Visger Londonból, aki az írók s hírlapírók budapesti kirándulásáról jött a pöstyéni fürdő látogatására. A vendégek száma meghaladja a 2000-et; a látogatottság igen nagy.

— **A világ legnagyobb gyémántja.** Nem rég szó volt róla, hogy Vilmos császár meg akarja venni a világ legnagyobb gyémántját, a Jagersfonteinben talált „Excelsior“-t; egyelőre azonban ez óriási értékű követ az angol bankban helyezték el. Jorganson bányafelügyelő szerint e kö a lehető legtisztább színű s értéke egy millió sterling. Rendkívüli elővigyázattal szállították a bányából a tengerpartra. Londonba az „Antilop“ ágyuaszádon vitték. Három hüvelyk nagyságu s csaknem ugyanoly széles és sulya 971 karat. Fénye páratlan. Közepében egy egészen kis fekete pont van, melyet, mint szakértők vélik, a metszés alkalmával nagyon könnyű lesz eltávolítani. Hír szerint a brit kormány a kö tulajdonosainak, Breitmeyer és Bernheimer uraknak, fél milliót ajánlott érte. Az ajánlatot azonban nem fogadták el. Azt is mondják, hogy a chicágói vilákiállítás igazgatói a gyémántot három negyed millió erejéig akarták biztosítani, hogy mint a világ nyolczadik csodáját mutagathassák.

— **Nagy vajháboru** folyik Berlinben. Egy csomó tejkereskedő összeállt és hátsó Pomeránia vezérlete alatt hadat izent a berlini vajkereskedőknek. Az első ütközet, melynél vér nem, de annál több vaj folyt és érző vajárus szívek vérzettek el, már megtörtént és a fölöle kiadott „hadi tudósítás“ következőleg szól: A háboru ugy kezdődött, hogy naponkint vagy 100 vajpróbát vettek feltűnés nélkül, különböző berlini üzletekből. 1900 darab minden rendű és rangu és mindenféle származásu darab vaj került ugy össze, melyeket hivatalos vegyi vizsgálatnak vetettek alá. Kitűnt ekkor, hogy 1000 darab vajból átlag 174.44 darab hamisított és 30—06, sőt több százalék margarint is tartalmazott. Sőt tulnyomó részben tiszta margarint is árusítottak vaj gyanánt. A margarinnal üzött családokat több kereskedő még a hatósági ellenőrzés daczára is folytatta.

Ezek a családok a mezőgazdaságnak óriási kárára szolgálnak, melyet egy esztendőben körülbelől 15 millió márkára lehet becsülni. Sokkal nagyobb család folyik még a vidéken, hol a rendőrség ellenőrzése sokkal csekélyebb. A berlini rendőr-főnök támogatását igérte az egyesült tej-gazdaságoknak és valószínű, hogy ebben a háboruban a gyengébb vajsvindleresek elesnek, vagyis kénytelenek lesznek a margarin helyét áruasztalaikon tiszta vajjal pótolni.

— **Egy pap szerelmi regénye.** Egy Marshall nevű amerikai harmincz évi boldog házasság után válópórt indított neje ellen, mert, mint állítá, a falujabeli lelkipásztor elidegeníté tőle feleségét. Feltűnt neki, hogy az asszony mindjobban vonzódik a paphoz és midőn e miatt szemrehányásokat tett neki, kinevelte és tagadta az egész dolgot. Végül azonban mégis beadta Marshall a válópórt. — Egy este aztán észrevette a férj, hogy felesége a lelkipásztorral együtt jött ki a templomból és aztán betértek a paplakba. — A férj utánuk ment, mire a pap egy ablakon kiugrott az utcára. — Marshall követte és valóságos hajtóvadászatot rendezett a lelkészre, a ki egy árokban megbotlott és így a férj elérte; kirántotta revolverét és rálőtt, de nagy izgatottságában nem talált. Mindkettőt aztán a rendőrségre vitték, ahol a lelkipásztor kijelentette, hogy közötté és a Marshall neje között sohasem történt semmi és Marshall csak alaptalan féltékenységgel üldözte nejét. A lelkipásztornak különben meglehetősen változatos mult van háta mögött. Most is lelkészi teendője mellett egy részvénytársaság üzletvezetője és a mellett még kereskedője is van. Marshall tejkereskedő.

— **Revanche.** Nem arról a revanche-ról van szó, melyet a 70-es év háboruja miatt akarnának gyakorolni a francziák, a német győzők ellen, hanem nagyon békés természetű revanche-ról, melyben az orosz főváros, Pétervár részesítette, a francziákat, a touloni és párisi ünnepek némi viszonzásul. A napokban: ugyanis a pétervári előkelő társaság nagy diszbankettet rendezett a franczia nagykövet, Montabelló gróf és az összes követségi személyzet tiszteletére, melyen a helyiségek szűk volta miatt ezer jelentkező közül csak 465 személy vehetett részt, köztük valamennyi orosz miniszter. Bobnizsky gróf, a bankett rendezője, Carnot-éra, Montabelló gróf franczia nagykövet Sándor czárra mondott lelkes tósztot. A banketten a követségi személyzet és az orosz előkelőség nejei is részt vettek és a végén oly magas fokot ért el a lelkesedés, hogy összeölelkeztek és csókolóztak és a champagne hatása alatt nem vettek éppen egész szigoruan, hogy csak férfi férfival és nő csak nővel ölelkezzenek, csókolózzék.

— **Bátran a halálba.** Ritka hidegvérűséget tanusított egy fiatal franczia vasuti hivatalnok, Kuntz Pierre, akit egy éltesebb nő meggyilkolása miatt halálra ítélték és Párisban e hó 2-án végeztek ki. Amikor a törvény emberei reggel hétkor beléptek a czellába, Kuntz az izgatottság minden jele nélkül kelt föl és teljes nyugodalommal válaszolt a lelkész intó szavaira: „Ne féljen, abbé ur, bátran viselem magam . . . Hisz a vérpad végzetem volt . . .“ Aztán felöltözött és két levelet adott át a lelkésznek. Kuntz roppant hidegvérrel ment utolsó útjára és utközben a lelkészt többször megcsókolta. A lelkész felszólítására, hogy béküljön ki Istennel és emberekkel, olyan hidegvérrel és nyugalommal, aminőt halálra

ítélteknél csak ritkán lehet tapasztalni, így felelt: „Kérem az embereket, hogy bocsás-sák meg tettemet és kérek az Istentől is bocsánatot . . . Kérem, adják ki holtteste-met családomnak.“ Szilárd léptekkel, bár bilincsei által kissé akadályozva szaladt Kuntz a verpad felé. A börtön kapuján ki-lépve, bátran szeme közé nézett az össze-verődött nagyszámu közönségnek. Hidegvé-rétől a verpad látása újra fosztotta meg és a lépcsőhöz érve, újra megcsókolta a papot. „Bocsásson meg“, mondá, majd ajkaihoz emelve a keresztet, maga helyezkedett el a nyaktiló deszkáján. Amikor már feje benn volt a nyílásban, még előre tolta nyakát, mintha maga akarná könnyíteni a műtétet. Hasonló hidegvérűséget halálra ítéltékúél még nem tapasztaltak. Végre lehullott a bárd és elválasztotta a bátor gonosztevő fejét törzsétől.

Meteorologiai jelentés július 5-től jul. 8-ig.

Nap	Óra	Lég-nyomás 700+	Hő	Szél iránya és erő- sége	Boru- lat	Csapadék	Hő Napi max. min.
5	7	59.9	+16.2	—	6 ●	0.2	
	2	59.5	+19.2	SW ₂	8 ●	2.0	+22.5 +10.8
	9	59.2	+13.8	NW ₂	10 ●	1.6	
6	7	58.8	+13.5	N ₃	5 ●	3.7	
	2	60.2	+13.6	N ₂	9	—	+18.5 +11.0
	9	62.1	+13.9	—	1	—	
7	7	62.0	+15.3	S ₁	4	—	
	2	61.8	+19.1	—	9	—	+20.7 +13.2
	9	62.8	+15.9	—	7	—	
8	7	63.2	+16.0	W ₁	6		
	2						
	9						

Kilátás: Derült, szárazabbra forduló idő.

* A légnyomás tenger színére van átszámítva. — Hő C° fokokban. Szél iránya: N = észak, S = dél, E = kelet, W = nyugat. Szél erőssége = 1—10 i. Borulat foka = 1—10-ig. Csapadék mennyisége milli-méterekben értendő. ● = eső, * = hó, ▲ = jég, ▽ = dara.

Apróságok.

Praktikus.

A viczinális vasuton kérdi az utas a ka-lauztól:

— Nem volt maga dalkómiikus?

— De igen. Csakhogy most ide szerződött-tek. Kuplékat énekelek az utasoknak, hogy el ne unják magukat.

Óvás.

— Gondolja orvos ur, hogy betegsémem veszélyes fordulatot vehet?

— Nagyon könnyen, ha nem fizet ki előre.

Szerződötteskor.

Színházi mama: De igazgató ur, kérem valamivel többet ajánljon; vegye tekintetbe, hogy a leányomnak a fizetése képezi egye-düli jövedelmét . . .

Direktor: Sajnálom, nagysád, de nem va-gyok abban a helyzetben, hogy erény-dijakat adhassak.

A valódiak.

Kritikus (a primadonnához): Kisasszony, ha a trilliái is oly formásak volnának, mint a lábai — meghódítaná az egész közönséget.

Primadonna: Pedig higgye el, mindenik valódi, egy gramm vatta sincs sem trikóban, sem a trilliáimban.

Ötletek.

— A lustának is meg van a maga kiuja és munkája; folytonosan azon kell faradnia, hogy a munkát kikerülje.

— A nő sokkal gyorsabban gondolkozik, mint a férfi, a — házasságról.

— Vannak emberek, kik semmi iránt sem érdeklődnek, csak az érdekük iránt.

Reklám.

Fényképész (egy urhoz, kinek neje levé-teti magát): Hát ön miért nem veteti le magát? Az most nagyon divatos. Nézze pél-dául az üstököst. Évezredekig senkisé-m látta őket, de mihelyt fotografálni kezdtek, tuczatszámra jelentkeztek.

Tromf.

— No te ugyan részeg voltál tegnap!

— Én? De hiszen nem annyira, mint te, aki egész órán át vezetél az utcákon, mert nem találtad meg a lakásomat.

Véletlen gorombaság.

A.: „A fürdő rendkívül felfrissített! Ugy érzem, hogy egészen más emberré lettem!“

B.: „No, ennek örülök a saját érdekében!“

Jogosult elszörnyedés.

„Mily színű harisnyát kíván, talán husz-szinüt?“

„Isten ments! én vegetáriánus vagyok!“

Derék orvos.

— Dr. X. valóban kedves ember; még egy betegétől sem vette el a pénzt.

— Hát aztán miből él?

— Mindig az örökösök fizetik.

Irodalom.

Az Uj világ csodái! (Laurencie Gyula igazgató). Nagyszerű, leirhatatlanul érdekes az az amerikai diszmű, melyet a „Pesti Napló“ kiadóhivatala előfizetőinek és a közönségnek nyújt.

Egykor az emberek távoli csodavilágról álmodoztak, amelyet a fantázia a mesék pompájával, kincsekben kiszámíthatatlanul gaz-dagnak képzelt el. E csodavilág után való forró óhaj arra ösztökölte a bátorszívűeket, hogy fölkeressék. Sok tévelygés után meg-találták a már szinte mesévé vált régi In-diát, fölfedezék leirhatlan merész, hosszú tengeri utazás után — az Ujvilágot. De a forró óhaj nem csillapult, mert a csodákat, amelyeket vártak, nem találták meg.

Az a világ tehát, amelyről oly sokat ábrándoztak, csakugyan ábrándvilág volt! Nem. Megvolt az, a czélt elérték. Csak az élő valóság és a birtok és élet után való kemény harc nem engedte, hogy az álom valóságát észrevegyék.

Evszázadoknak kelle elviharozniok, míg az emberiség arra a meggyőződésre ébredt, hogy mit nyert ezzel az uj világgal. Amit az ósók óhajtottak, azt csak a késő utódok látták teljesítve. Igen, Amerika valódi csoda-világ! A mérhetlen kincsek megvoltak, csak mélyen el voltak rejtve a föld ölében, arany, ezüst és más fémek gazdagítják e földet, úgy, hogy még hosszú idő fog elmúlni, amíg az utolsó drágaságot a földszinre fogják hozni.

És az ország szépségei? Szébbek, mint amilyenről ábrándoztak, nagyszerűbbek, mint amennyit a legmerészebb fantázia el tudott képzelni tulságosan gazdag tetmészeti cso-

dákban, amelyekhez hasonlókat a világ egy tájékán sem találhatunk.

Persze, a legnagyobb, a legkülönösebb csodája e világnak, oly csoda, amely csak később keletkezett — az ember és az ő művei. Eppen a birtok után való kemény harc, amelyet csak lépésről-lépésre lehetett elfoglalni, a csodálatos történelmi mult, amelyről annyi emlékszóbor regél, Amerika embereit azokká tette, amilyenek most; energiájokat megacézta, erejüket kifejlesztette és elméjüket ugy alakította, amilyenné minden tekintetben eredetien, az ó-világ bámulatára lett.

Erős kötelek füz bennüket magyaro-kat az ujvilághoz. Nincs város, gyarmat az uj-világban, amelyben a magyar elem ki-való szerepet ne játszana. Amerika Magyar-ország számára uj otthonná változott és csak kevesen lehetnek Magyarországnak, akiknek gondolatai ne kalandoznának át a távolba, abba a világba, ahol egy szív dobog értök, ahol talán egy testvérök, egy roko-nuk, egy barátjuk él.

Üdvözlte, készorítás az, amelyet Améri-kából küldenek az itt következő lapok az anyaországban élőknek. Honfitárs hozta létre technikai tökélyvel ezeket a pompás lapokat, amelyek nemcsak Amerika csoda-világát mutatják minden nagyszerű, szép alakulásaival, de eleven és vonzó leirások-ban a szellemnek és szemnek is elővára-zsolják a csodáit mindazoknak a városok-nak és helységeknek keleten, nyugaton, dé-len és északon, ahol honfitársaink élnek, az uj-világban!

Ezen diszmű 16 hetenkinti füzetekben 16 gyönyörű képes fődél alatt csak 40 krért kerül kiadásra és Magyarországon mindenütt kapható ugy magyar, mint német szövegben.

Közgazdaság.

Terméketlen gyümölcsfáknak ter-mékenynyé tétele.

Sokszor tapasztaljuk, hogy egyik-másik gyümölcsfa nem hoz ter-mést. A gyümölcsfák terméketlenségének sokféle oka lehet. Néha sikerül a gyümölcs-fát termékenynyé tenni, ha a terméketlen-ség okát kipuhatva segítünk a bajon. De nagyon sokszor hiába való minden próbálga-tás; ilyenkor nem kell a fát sajnálni, ki kell vágni. A gyümölcsfa terméketlenségének oka lehet első sorban a fa vénsége. A vén fát nehéz termővé tenni. A fára is az áll, ami az emberre: a vénség ellen nincs orvosság. Bár külsőleg épnek, egészségesnek látszik a fa, szép a kérge is, de azért a belseje mégis csak vén. A vén fát tehát ki kell vágni. Tűzre való. Óvakodjunk azonban a kivágott fa helyére megint új fát ültetni, mert az új fa a réginek helyén nem fog tenyészni, mi-után amaz kiszarolta a talajt, abban egy új fa nem talál egyhamar elegendő táplálékot. Azért tehát csak egy pár év mulva szabad ugyanazon helyre új fát ültetni. A kiásott fa helyén hagyjunk nyitott gödröt, — lega-lább egy télen keresztül — hogy abban a tápláló anyagok jobban összegyűlhessenek. Néha a talaj tulságos bősége, a tápláló anyagok nagy mennyisége lehet oka a fa terméketlenségének. Ilyenkor a talaj keverése által érhetünk czélt. Ha t. i. rosszabb földet keverünk hozzá, termővé tehetjük a fát. Ilyen esetben azáltal is birhatjuk a fát gyü-mölcs-képzésre, ha meggátoljuk az ágak fel-egyenesedését és vagy vízszintes, vagy ferde helyzetbe irányítjuk azokat. Ezáltal ugyanis meglássítjuk a fában az anyagvándorlast, mi-

által a tápláló anyagok jobban ki lesznek használva és inkább termőrétegek képzésére fordítva lesznek. Ha a függőlegesen álló ág meddő, az sokszor termővé válik, ha vízszintesen lefektetjük. Ugyanígy hat a ferde, csavarmentes, csigaházforma irányba való helyezése a meddő ágnak. Miskor megint a talaj tulságos soványsága lehet oka a fa terméketlenségének. Ilyenkor a javításával segíthetünk. Főleg arra kell ügyelni, hogy a fa messzibbre nyíló gyökerei és a finom hajszál gyökerek kapjanak elegendő táplálékot. Sokszor pedig a rossz metszés okozhatja a fa meddőségét. A fák metszéséhez mindig szakértő avatott kéz kell, mert a kontár metszéssel nagy kárt tehetünk a fában.

Piaczi árak.

Nagy-Enyed, 1896. július 5.

Buza legjobb	100 kilogramm	7-50
" közepes	"	7-
Kétszeres legjobb	"	7-
" közepes	"	6-50
Rozs legjobb	"	5-50
" közepes	"	5-
Zab legjobb	100 kilogramm	5-50
" közepes	"	5-50
Kukorica (tengeri)	"	5-
Burgonya	"	2-
Széna legjobb	egy szekér	5-50-5-50
Szalma legjobb	"	2-
Bikkfa 1 köbm. keresztirányú nélkül, 1 m. hosszú	"	3-50
Cserfa 1 "	"	3-20
Tölgyfa 1 "	"	3-50
Faszén kemény	egy hektoliter	1-70
Marhahús	1 kilogramm	-36
Sertéshús	"	-44
Szalonna	"	64-76
Disznózsír	"	-90
Vörshagyma	"	-10
Fokhagyma	"	-10

Szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN.

Kiadók: Cirner és Lingner.

Cirner és Lingner könyvnyomdája, Nagy-Enyed.

FONTOS

minden háztartásban az

„ACETINE“

10-szeres boreczet-kivonat!

Ezen boreczet-kivonat minden fűszerkereskedésben kapható s kilencszerez tisztá vizzel való hígítás után 10 deka boreczet-kivonat 1 liter kitűnő, jóízű boreczetet ad.

Csekély 12 krajczárért érdemesnek mutatkozik, hogy minden háziasszony kísérletet tegyen e kivonattal.

746 4-5

Alsófehérvármegye közig. erd. bizott. elnökétől.

Sz. 305-866. k. e. b.

Pályázati hirdetmény.

Az Alsófehérvármegye területén szervezett kerületi erdőőri állomások közül a **zalathnai** elhalálozás folytán megürülvén, ezen 200 frt fizetés és 80 frt lótartrási általánnyal javadalmazott erdőőri állás betöltésére pályázat hirdettetik.

Felhívtnak pályázni kívánók, hogy

az erdőőri szakvizsga letételét igazoló bizonyítvánnyal, életkoruk, egészséges testalkatukat, eddigi alkalmazásuk és jelenlegi szolgálatukat igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat **f. évi augusztus hó 10-ig** hozzám nyújtásák be.

Az erdőőri terület terjedelme és szolgálati teendőkről felvilágosítást nyerhetnek a nagyenyedi és gyulafehérvári járási főerdészeknél, a főszolgabírák és polgármestereknél.

Ha szakvizsgát tett pályázók nem léteben ideiglenesen nem szakvizsgázott egyént kellene kinevezni, a fizetéséből 10% a vizsga letételéig levonásba fog hozatni.

Nagy-Enyed, 1896. július hó 1-én.

Csató János,

kir. tan. alispán,
mint a közig. erd. bizott. elnöke.

754 2-2

A

„Sisak“

vendéglőt Nagy-Enyeden a Bethlen-kollégium jószágigazgatósa 1897. ápril 24-től kezdve 6 évre haszonbérbe adja.

Arverés 1896. évi július hó 27-én.

Kikialtási ár (évi bérösszeg) 425 frt.

Bánatpénz 10%

756 1-3

40000 korona
alaptőke.

A marosujvári

40000 korona
alaptőke.

Takarékpénztár Részvénytársaság

Marosujvart, Király-utca 21. szám (Szentpétery-ház)

alatti üzlethelyiségében **kedden és pénteken d. e. 11-1 óráig** elfogad **betéteket betéti könyvecskéik ellenében 5 1/2%-al; a 10% tőkekamat-adót az intézet fizeti.**

Kölesönöket ad: **jelzálogra, kezességre, váltókra, érték-papírokra** mérsékelt kamattal mellett.

Maros-Ujvart, 1896. június hó.

750 4-10

40000 korona
alaptőke.

Az igazgatóság.

40000 korona
alaptőke.

Több mint 50 év óta sikerrel használtatik!

az

ESZÉKI SPITZER-KENŐCS

és az

ESZÉKI SALVATOR-SZAPPAN.

Valódi minőségben

csakis, mint eddig, jezentulis

Eszéken, felsőváros

DIENES C. J.-féle

gyógyszertárban készül és megrendelhető.

Szeplőket és májfoltokat,

valamint az összes

bőrtisztatálanságokat biztosan eltávolít.

1 tégely valódi Spitzer-kenőcs	35 kr.
1 üveg valódi Spitzer-mosdóvíz	40 kr.
1 darab valódi Salvator-szappan	50 kr.
1 doboz valódi lyoni rizspor 3 színben	50 kr és 1 frt
1 tégely kézpaszta	60 kr.

FIGYELMEZTETÉS!

Csak akkor valódi, ha a fenti törvényileg beiktatott védjeggyel el vannak látva, és kéretik a t. közönség csakis **Dienes-féle** eszéki kenőcsöt és szappant kérni és elfogadni.

12-16

